

MILAN OSOVNIKAR

GOSPODARSKA RAST IN GIBANJE PREBIVALSTVA V OBČINI ŠKOFJA LOKA

Gospodarjenje

Z naglo gospodarsko rastjo, ki jo zapazamo v naši občini že od leta 1956 dalje, se poleg vprašanj in nalog, ki so bolj ali manj nenehno predmet naše pozornosti (mednje spadajo predvsem produktivnost dela, nove naložbe v razširjeno reprodukcijo itd.), pojavljajo tudi novi problemi in težave, ki jih v preteklem obdobju počasnejšega napredka v gospodarstvu skoraj ni bilo opaziti, oziroma smo jih obravnavali le kot sekundarna vprašanja. To so zlasti vprašanja, ki tangirajo kadre, delitev dela, trga, izvoz in intenzivnost proizvodnje, ki so zlasti aktualna v zadnjih dveh letih in terjajo čim hitrejšo obravnavo in konkretne ukrepe z rastočo stopnjo gospodarskega napredka. Spremembe gospodarskega sistema, prehod iz fakturirane na vnovčeno realizacijo v letu 1962 so sicer povzročile, da je porast v tem letu minimalen, zato pa je uspeh, dosežen v letu 1963, toliko vidnejši. Celotni dohodek se je povečal skoraj za polovico in je z zneskom nad 26 milijard že presegel milijon na prebivalca in 3 milijone na zaposlenega.

(v milijon din)

	1962	1963	Indeks
Celotni dohodek	18.023	26.395	146
Neto produkt	4.529	7.051	155
Dohodek za delitev	3.531	5.477	155
Čisti dohodek	3.234	4.920	152
Bruto osebni dohodki	2.377	3.510	147
Skladi	555	950	171

Tako visok porast je bil sicer dosežen z 10% povečanjem delovne sile, vendar so uspehi več kot zadovoljivi, zlasti še, če primerjamo vložena sredstva, ki so bila potrebna za ustvaritev navedenega dohodka.

(v milijon din)

	1962	1963	Indeks
Povprečna angažirana sredstva	9.959	11.844	118
Aktivna osnovna sredstva	7.250	8.071	111
Sedanja vrednost osnovnih sredstev	4.703	5.217	110
Odstotek iztrošenosti	36	36	

Če upoštevamo, da je gospodarstvo našega kraja ob 31% povečanju celotnega dohodka in 33% povečanju lanskega netoprodukta moralo angažirati za 41 % več sredstev, gospodarstvo republike pa pri 30 odnosno 33 % za 32 %, potem lahko pri nas govorimo o smotrnejši porabi kapitala, odnosno o njegovem hitrejšem kroženju in oplemenjevanju.

Zanimiva je tudi primerjava, koliko angažiranih poslovnih sredstev je bilo potrebnih za ustvaritev 1 dinarja netoprodukta. V gospodarstvu Jugoslavije je bilo zato potrebnih 2.19 din, v Sloveniji 2.23, v našem okraju 2.15, v naši občini pa le 1,48 din. Podatki res niso stoddotno primerljivi zaradi različnih gospodarskih panog, ki so na posameznem področju udeležene, vendar nam le dajo slutiti, zlasti če jih primerjamo z letom 1962, ko je bilo v občini za 1 dinar ustvarjenega netoprodukta angažiranih kar 2.20 din poslovnih sredstev, da je bil lani napravljen v tem pogledu precejšen skok v gospodarstvu.

Ob ugotavljanju, za koliko so se v lanskem letu povečali gospodarski rezultati, bi bilo premalo, če bi se ustavili zgolj ob številkah povečanja celotnega dohodka in netoprodukta. Na boljši rezultat je prav gotovo vplivalo tudi mnogo zunanjih činiteljev. Vendar nam podatki o povečanju netoprodukta in čistega dohodka ter ustvarjeni skladi na zaposlenega v posameznih podjetjih le kažejo, da je do teh premikov lahko prišlo prvenstveno po zaslugi boljšega gospodarjenja, boljše organizacije in dviga produktivnosti dela v podjetju samem.

(v tisoč din)

	Netoprodukt			Čisti dohodek			Skladi		
	1962	1963	%	1962	1963	%	1962	1963	%
LTH Škofja Loka	774,0	1403,3	181,3	400,8	767,4	191,4	29,8	67,4	256,4
»Marmor«	518,1	766,9	148,0	449,1	666,3	148,4	7,7	43,0	558,4
Jelovica	1230,3	1644,7	133,7	952,2	1310,1	137,6	224,0	325,3	145,2
LIP Češnjica	769,2	1015,5	136,7	547,6	810,9	148,1	60,6	144,1	237,8
»Šešira«	1005,1	736,9	73,3	696,6	487,8	70,0	80,2	49,9	62,2
»Predilnica«	1278,5	2010,7	157,3	922,8	1336,7	144,9	229,9	310,8	135,2
»Odeja«	1181,6	1841,0	155,8	849,9	1346,0	158,4	154,2	341,5	221,5
Kmetijsko posestvo	914,5	990,8	108,3	798,6	758,1	94,9	88,0	34,2	38,9
Kmetijska zadruga	1012,9	1038,3	102,5	809,6	764,3	94,4	111,1	47,7	42,9
»Tehnik«	1019,2	1030,4	101,1	726,2	711,6	98,0	36,0	19,3	53,6
Veletrgovina »Loka«	1283,5	1313,2	102,3	923,7	916,7	99,2	136,3	51,6	37,9
»Krona«	1148,8	1386,5	120,7	639,4	733,0	114,6	104,8	73,5	70,1
»Elra«	795,7	1264,2	158,9	554,2	848,5	153,1	101,8	164,5	161,6
»Kroj«	1366,0	2425,1	177,5	790,4	1580,9	200,0	287,6	764,9	266,0

Iz gornjega pregleda je razvidno, da posamezna podjetja lahko razdelimo v tri skupine. V prvi, v kateri so vsa pomembnejša podjetja, opazamo močno tendenco naraščanja netoprodukta, čistega dohodka pa tudi skladov na zaposlenega. Sem lahko prištevamo podjetja LTH Škofja Loka, »Jelovico«, LIP Češnjica, »Predilnico«, »Odejo«, »Elro« in »Kroj«. Zlasti rezultati, ki jih je doseglo podjetje »Kroj«, govore o izredno dobrem gospodarjenju in poslovanju.

V drugo skupino lahko razvrstimo podjetja, ki sicer zaznamujejo porast netoprodukta na zaposlenega, so pa zaradi nestimulativnih instrumentov ustvarila manjši čisti dohodek. To so zlasti Kmetijska zadruga, Kmetijsko gospodarstvo in Veletrgovina »Loka«.

V zadnjo skupino prištevamo podjetja, ki so zaradi objektivnih težav dosegla slabše rezultate kot v prejšnjem letu. V »Šeširju« je rezultat neugoden zaradi

izpada izvoza. Podjetje je nad 60 % svoje proizvodnje izvažalo. Ob težavah, ki so nastopile pri izvozu njegovih izdelkov, podjetje ni moglo svoje proizvodnje docela preorientirati na domači trg. Slab rezultat v »Tehniku« pa pogojujejo inflacijske težnje na eni ter fiksne pogodbe za izvedbo gradbenih del na drugi strani.

Podatki iz prvega polletja letošnjega leta kažejo na nadaljnji porast neto-produkta na enega zaposlenega.

(v tisoč din)

	Doseženo v letu 1963	Doseženo v polletju 1964	%
Odeja	1.811,0	1.085	58
LTH Škofja Loka	1.403,3	1.000	71
Predilnica	2.010,7	980	48
Jelovica	1.644,7	782	47
Elra	1.264,2	740	58
LIP Češnjica	1.015,5	583	57
»Šeširc«	736,9	430	58

Četudi je prvo polletje po rezultatu slabše od drugega, smo zaznamovali nadaljnji porast netoprodukta. Slabšim rezultatom v »Predilnici«, v Jelovici in LIP Češnjici botruje sprememba instrumentov, ukinitvev prometnega davka in delna podražitev surovin, vendar pa prav ukinitvev prometnega davka pozitivno vpliva na povečanje čistega dohodka teh podjetij, ki je pri zaposlenem znatno višji, kot je bil lansko leto.

To so le bežne zaznambe gospodarskih gibanj v preteklih dveh letih. Rezultati, doseženi v prvem polletju letošnjega leta, pa pričajo o nadaljnji dinamični rasti gospodarstva naše občine.

Prebivalstvo

Nagla gospodarska rast je vplivala tudi na gibanje prebivalstva, saj opazamo zlasti po letu 1960 drugačne premike, kot jih navaja pisec za razdobje od leta 1956 do 1960 na 192 strani IX. številke Loških razgledov. V tem obdobju je bil naravni prirastek sicer precejšen, toda močno odseljevanje je povzročilo, da se je prebivalstvo v teh štirih letih povečalo le za skupno 608 ljudi ali letno za 152, medtem ko je porast v letih 1960—1962 znašal skupno 1046 ljudi ali letno 346.

Podrobno gibanje je razvidno iz tele tabele:

Leto	Skupaj	Od tega kmečkega prebivalstva	% kmečkega prebivalstva
1960	23.785	7.431	31.2
1961	24.133	6.755	28.0
1962	24.508	6.059	24.7
1963	24.773	6.069	24.5
do 30. 5. 1964	25.215		

V teh letih beležimo nadaljnje upadanje števila kmečkega prebivalstva, ki že v letu 1963 šteje manj kot četrtino prebivalstva v občini.

V zadnjih dveh letih pa opazamo, da se število prebivalstva povečuje ne le z naravnim prirastkom, temveč tudi s selitvami. Slika je takale:

Leto	Naravni prirastek	Selitveni prirastek	Skupaj
1958	288	— 102	186
1959	257	— 122	135
1960	309	+ 49	358
1961	370	+ 22	392
1962	288	+ 8	296

Podatki o gibanju prebivalstva v zadnjem obdobju kažejo, kako ne velja več ugotovitev, da je za razvoj gospodarskih organizacij dovolj delovne sile. Na področju občine in izven nje je zaposlenih nad 8500 ljudi ali v glavnem vsi za delo sposobni. Ta situacija bo postavila gospodarstvo pred dejstvo, da ne bo nič več iskalo izhoda v ekstenzivnem, temveč v intenzivnem razvoju.

Résumé

LE DÉVELOPPEMENT DE LA VIE ÉCONOMIQUE ET LE MOUVEMENT DE LA POPULATION DANS LA COMMUNE DE ŠKOFJA LOKA

L'auteur étudie d'abord l'évolution de la vie économique depuis 1956, en comparant plus en détail les résultats des années 1962 et 1963 (revenu brut, produit net, profit net, fonds spéciaux, revenu individuel brut). Ensuite, il analyse le mouvement du produit net, des profits et des fonds dans diverses entreprises et organisations économiques. En conclusion, il traite l'évolution de l'accroissement de la population par les naissances et par l'immigration, ainsi que la transformation de la structure sociale de la population de cette commune.